

Praatkruid

Informatieblad van IVN Veldhoven Eindhoven Vessem

herfst 2022

Bestuur

Voorzitter	Jos de Bruijn	06-37323770	jos.bruijn@kpnmail.nl
Secretaris	Gerard Lijten	040-2540904 06-20771867	ivn.vev@gmail.com
Penningmeester	Cor van Leeuwen	06-10935833	corvanleeuwen.ivnvev@gmail.com
Ledenadministratie	Cor van Leeuwen	06-10935833	corvanleeuwen.ivnvev@gmail.com
Leden	Claudia Stoldt	06-41917390	claudia@detuinfluter.com
	Tineke Lous	040-2544926	tineke.lous@hccnet.nl
	Etje Hendrikkx	06-22886128	etjehendrikkx@gmail.com

Werkgroepen

Landschap en milieu	vacature		
Natuurpaden	vacature		
Cursussen	Jannie Landa	06-51403216	jannielanda1@gmail.com
Vogels	Heine van Maar	040-2534269	heine.vanmaar@planet.nl
Water	Tineke Lous	040-2544926	t.lous@hccnet.nl
Vlindertuin	José van Lieshout	06-20897465	josevanlieshout@kpnmail.nl
Documentatiecentrum	Harrie Kessler	040-2532079	hpekessler@gmail.com
Jeugd IVN	Heine van Maar	040-2534269	heine.vanmaar@planet.nl
	Etje Hendrikkx	040-2300815	etjehendrikkx@gmail.com
Wandelroute netwerk	Rien de Schipper	06-51579996	rien.de.schipper@gmail.com
Tentoonstelling	Etje Hendrikkx	040-2300815	etjehendrikkx@gmail.com
Scholenwerk	Marian Kessler	040-2532079	kesselermj@gmail.com
Publiek en Publiciteit	Gerard Lijten	040-2540904	gerard.lijten@planet.nl
Planten	Eugenie Verstegen		eugenie.verstegen@gmail.com
Vleermuizen	Gerard Lijten	040-2540904	gerard.lijten@planet.nl
KLE	Thea den Otter	040-2532913	tdenotter10@kpnmail.nl
Kinderdoe	Petra van Leeuwen	040-2114070	petravleeuwen@upcmail.nl
Communicatie	Leny Westeijn	040-8795005	ivn.vev.communicatie@gmail.com
Duurzaamheid	Ellen van Beek	06-24537008	ellen.vbk@gmail.com
Gebiedsbeschrijvingen	Jos de Bruijn	06-37323770	jos.bruijn@kpnmail.nl
Insecten	Wil Janssen	040-2550242	wil_janssen@kpnmail.nl

IVN

Veldhoven Eindhoven Vessem

IVN Instituut voor Natureducatie en Duurzaamheid is een landelijke vereniging met plaatselijke afdelingen. IVN Veldhoven Eindhoven Vessem is zo'n afdeling met als werkgebied de gemeenten Veldhoven, Eindhoven en een deel van de gemeente Eersel (de kernen Vessem, Knegsel en Wintelre).

De afdeling is ontstaan door samenvoeging van IVN Veldhoven-Vessem en IVN Eindhoven in 2013 en heeft ca. 300 leden. Ons doel is om met onze activiteiten belangstelling te wekken voor natuur en milieu. Bovendien willen we de kennis bij het publiek hierover vergroten. Met diverse activiteiten zorgen wij voor bescherming en ontwikkeling van de natuur in ons werkgebied.

Lidmaatschap

Het lidmaatschap kost per jaar € 24,00. Huisleden (andere gezinsleden die op hetzelfde adres wonen) betalen jaarlijks € 5,-. Als (huis)lid krijgt u korting bij onze cursussen en kunt u deelnemen aan alle ledenactiviteiten. Jeugdleden betalen € 32,00 per jaar. Scholen betalen een vaste contributie van € 40,00 per jaar. Bankrek.nr. INGB 0000 392082 t.n.v. IVN Veldhoven Eindhoven Vessem.

D'n Aard

Ariespad 5, 5503 EZ Veldhoven 040-2549279
Beheer, onderhoud, reserveringen: Gerard Lijten
0620771867 of ivn.vev@gmail.com

Praatkruid

IVN Veldhoven Eindhoven Vessem - herfst 2022

Beschouwingen bij het weer

Wanneer gaat het nou eindelijk eens fatsoenlijk regenen? Het is verdorie al 5 september. De meteorologische herfst is al begonnen. Maar al tijden geen water. Dat verzucht ik al enige dagen en ik maak me er zorgen over. Ieder mag er het zijne/hare van vinden maar ik vind het niks, dit weer. Dit is nu al de vierde zomer in vijf jaar tijd dat het veel warmer en droger is dan normaal. Als je nu nog niet gelooft dat er iets met ons klimaat aan de hand is, weet ik het ook niet meer.

De Grote Beek die bij ons achter het huis langs loopt staat al tijden volledig droog. De poelen voor een groot deel ook. En dan te bedenken dat we dankzij het waterschap een goede start hadden dit jaar. Door het omhoog zetten van de stuw in de Grote Beek waren de graslanden in april doorweekt. Die grote waterbuffer heeft veel planten tot nu toe gered. Maar het moet niet te lang meer duren. Ons land zal er de komende jaren qua vegetatie anders gaan uitzien. Ik heb begrepen dat fijnspar en berk het niet zullen kunnen volhouden. Ook voor de beuk wordt op veel plekken gevreesd. Daar komt natuurlijk wel wat voor terug. Je ziet planten en dieren uit zuidelijker landen langzaam oprukken naar onze gebieden. Uiteindelijk komt er wel weer een nieuw evenwicht. Interessant wel.

Maar toch, het is duidelijk dat we vol moeten inzetten op klimaatmaatregelen en natuurbescherming. Ook al is daar bij sommige groeperingen nog altijd weerstand en is onze regering tot nu toe nog altijd (te) afwachtend. Ik ben benieuwd of de noodzakelijke aanpassingen in ons agrarisch systeem er nu eindelijk gaan komen. Gelukkig stelt de EU zich stevig op en houdt de Nederlandse rechter onze regering ook aan de gemaakte afspraken.

Dit moest me toch even van het hart. Ik zit hier vaak aan te denken, ik maak me best zorgen en ik erger me ook vaak aan de trage vooruitgang. Maar wat kan ik daar nou mee als IVN'er?

Logische vraag. Denk daar alstublieft zelf ook eens over na. Wat mij betreft moeten we in ieder geval bij onze contacten met het publiek in het veld laten zien wat er gebeurt. Duiden en uitleggen. Ik wens de natuur een natte herfst toe. En voor u: lekker naar buiten en regenjas mee!

Jos de Bruijn

Foto: Gerard Lijten

Inhoud

- 4 Een schepnet vol verwondering
- 5 Wandeltip Collse zeggen en Urkvense zeggen
- 6 Stadsnatuur
- 7 Brede wespenorchis Praatkruid winter 2022 Secretaris gezocht
- 8 25 jaar Jo van Dun Vlindertuin
- 9 Aanschotse beemden
- 10 Scheppen in de Dommel Activiteiten
- 11 Verwildering in Nederland
- 12 Wat vliegt er in onze bermen?

Foto's voorpagina:
gewone strekspinn Foto: Gerard Lijten
inpressie slotjesdag Foto: Gerry Dorrestein

Colofon

Redactie:
Etje Hendriks
etjehendriks@gmail.com

Een schepnet vol verwondering

Zondag 25 juni, KinderDoeDag in het Heempark. Het was een prachtige dag, met volop activiteiten voor de kinderen en nog bezoek van de krant ook!

De journalist Patries Boon schreef hierover een artikel dat maandag 26 juni in het Eindhovens Dagblad verscheen, dit samen met een foto van Juan Vrijdag. Bij deze geven we het artikel in zijn geheel weer.

Voor de volgende Kinderdoedag zijn jullie weer van harte welkom op **zondag 2 oktober** in het Heempark.

PATRIES BOON, INGESTUURD DOOR JACQUELINE VAN HEEK

"Als je de blauwe bolletjes volgt, zie je alles", vertelt Petra van Leeuwen, vrijwilliger bij 't Heempark Frater Simon Del-tour in de Genneperparken. In 't Heempark konden kinderen gisteren (25 juni) op zoek naar waterbeestjes. Langs de route waren diverse plekken waar bezielde vrijwilligers uitleg gaven aan jong en oud.

Met een schepnet in de hand is Loïs (6) bezig om een flinke schep uit de sloot te halen, om deze vervolgens te dumpen in een bak vol helder water. "Zie je al iets?", vraagt vrijwilliger Inge. Vol overgave tuurt Loïs in de bak. "Ja daar, wat is dat nou voor een beest?" Vrijwilliger Inge weet het meteen: "Dat is een libellenlarve, dus het kindje van de libelle."

Lotte, de mama van Loïs, kijkt ook mee: "Dit is een gekke, het kruipt en is heel klein, volgens de kijkkaarten is dit een tubifex, een slingerworm. Kijk, zo leer je nog eens wat", lacht ze. "Natuureducatie is belangrijk en je kunt niet vroeg genoeg beginnen. Loïs is ook een echt buiten-kind, dus uitjes zoals dit zijn zeker aan ons besteed."

Ger Mateussen werkt als vrijwilliger bij 't Heempark, hij verwelkomt iedereen bij de ingang en laat graag de zogenaamde 'oefenbak' zien. De 'oefenbak' is eigenlijk een kleine mini-sloot. "Ik heb al wat vaders gehad die zeggen, 'Ik blijf wel hier, ik zie je straks wel weer'", lacht hij. "Dat is het mooie van de natuur, het is mooi voor groot en klein."

Bij 't Heempark wordt vier keer per jaar in samenwerking met IVN Veldhoven Eindhoven Vessem een kinderdoedag georganiseerd.

Jack: „Ik werk als expat voor ASML en in het weekend vinden we het leuk om erop uit te gaan. We wonen hier nu een jaar en zijn onder de indruk van de natuur die gewoon midden in de stad ligt. Activiteiten zoals deze zijn perfect voor onze jonge kinderen en wij genieten van het buiten

Nimf van een waterschorpioen Foto: Etje Hendriks

zijn."

Leen (5) was weer vroeg op deze zondag, dus nam oma Riet hem mee naar 't Heempark.

Oma Riet: "Dit is nu een goed begin van de dag, heerlijk in de zon. En ik leer mijn kleinzoon nieuwe dingen, de liefde voor de natuur moet je doorgeven en hoe makkelijk is dat op deze manier."

Oma Riet is alweer afgeleid als Leen heel hard: "Oma, kijk, ik heb iets", roept.

Naast de rondwandeling door 't Heempark, het knutselen van een waterlelie en het tekenen van je waterbeestje (dat er bij sommigen meer uitzag als een watermonstertje), kon er bij de verhalenboom geluisterd worden naar een verhaal van Toon Tellegen met, hoe kan het ook anders, in de hoofdrol een waterbeestje: **Het schrijvertje en de eekhoorn.**

Vlak bij de sloot hengelen naar beestjes. Wel vastgehouden aan je shirt — voor je het weet lig je erin... Foto: Juan Vrijdag/DCI MEDIA

Wandel tip: Collse Zeggen/ Urkhovense Zeggen

HEINE VAN MAAR

Eindhoven heeft veel mooie natuurgebieden. Gelukkig maar. We kunnen ervan genieten. Dat in Eindhoven zoveel natuurgebieden bewaard werden, heeft 2 oorzaken. Eindhoven ligt van nature op een plek waar veel beken bij elkaar komen. Je kent ze ongetwijfeld: de hoofdbeek de Dommel, de Kleine Dommel aan de oostkant van de stad, de Tongelreep, die samenvloeit met de Dommel in Gestel, en wat kleinere beken: De Run in het zuiden, De Bruggerij/Ekkersrijt in het westen en noorden, de Gender in Strijp en de Groote Beek in Woensel. Eigenlijk uniek, zoveel beken bij elkaar. Dat hebben de andere Brabantse steden veel minder. De tweede oorzaak is dat de gemeentebesturen van Eindhoven wèl steeds plannen maakten om bij stadsuitbreiding de beekdalen te bebouwen, maar dat de nieuwe wijken er toch niet kwamen op deze plekken. Een verstandige keuze die nu vele vruchten afwerpt. Eindhoven heeft daardoor een vingerstructuur gekregen: van diverse kanten steken groene lobben, meestal langs de beken, tot in het centrum van de stad.

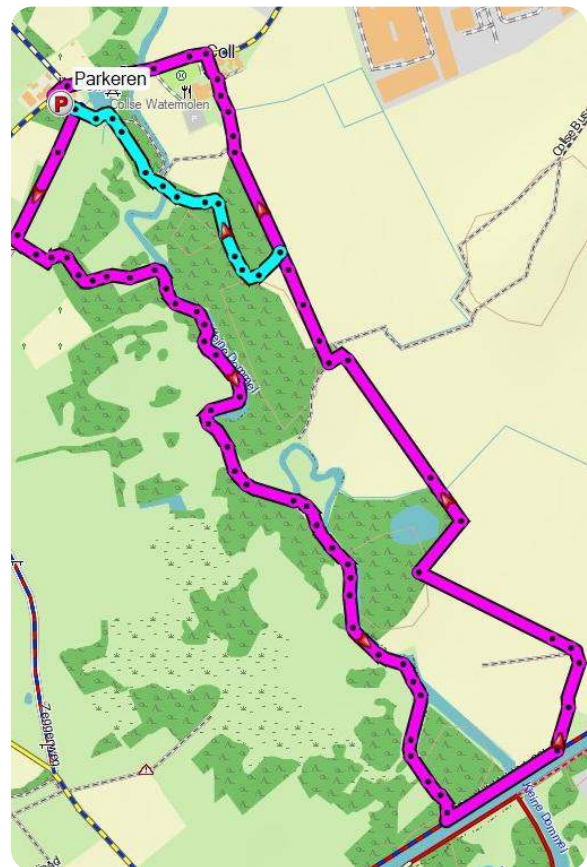
De wandeling die ik vandaag aanbeveel, ligt in het beekdal van de Kleine Dommel aan de oostzijde van de stad.

De start is bij huize te Coll naast de Collse watermolen. Een prachtplek. De molen, waar olie wordt gemaakt, is op zaterdagmorgen open. Parkeren kan bij de kruising Collse weg en Molenweg. Afhankelijk van het seizoen zijn laarzen nodig. Na de droge zomer zal het wel meevallen, maar in de komende herfst en winter is het hopelijk beter met de nattigheid. Je kunt linksom of rechtsom lopen, dat maakt niets uit. Begin je aan de Nuenense kant, dan heb je 2 keuzes. Je kunt vanaf de parkeerplaats langs de watermolen in zuidelijke richting langs de beek lopen tot over het water van de zijbeek. Dan begint een smal bospaadje, erg leuk, maar na veel regen sta je tot 10 cm in de modder: voor de liefhebber! Volg dit paadje totdat het naar links afslaat. Je komt dan op een breder zandpad. Op dit zandpad loopt ook de drogere variant van de route. Voor de start van deze variant moet je vanaf de parkeerplaats eerst voor huize te Coll over de verharde weg lopen, dan voor de watermolen langs, over de brug over de beek en langs de horeca. Voor het eerste woonhuis sla je rechtsaf op het zandpad. Verder wijst de route zichzelf. Na ongeveer een half uur kom je bij het Eindhovens kanaal, waar je de beek oversteekt en naar het noorden gaat lopen. Na een tijdje zie je links de moerassen en schraallanden van de Collse Zeggen. Uniek in Brabant. Veel zeld-

Foto Harrie Kessler

zame planten en dieren weten zich hier te handhaven. De eigenaar en beheerder, de gemeente Eindhoven, heeft ongeveer 15 jaar geleden de ondergrondse kwelstromen zoveel mogelijk hersteld en sloten dichtgegooid. Het gebied is er rijker door geworden. In het voorjaar kun je de watersnip zien en horen baltsen. Het beroemde orchideeënwitje ligt aan de westkant van het beekdal en is door de kwetsbaarheid niet toegankelijk. Tijdens dit deel van de wandeling kom je regelmatig langs de oever van de beek. De bever leeft er en knaagt regelmatig een wilg of populier om. Je ziet de rest van de wandeling rietvelden en moerasbos en je komt weer uit bij de parkeerplaats. Ik schat de route op 1,5 uur lopen. Veel plezier.

Menno Schildhuizen, schrijver van 'Darwin in de stad'

Stadsnatuur

JANNIE LANDA

Stadsnatuur is voor het IVN een belangrijk aandachtsveld. We hebben gevraagd aan de bibliotheek Eindhoven en Trefpunt Groen Eindhoven om evolutiebioloog en onderzoeker Menno Schildhuizen uit te nodigen voor een lezing. Dit is gelukt en Menno Schildhuizen komt op 3 november naar Eindhoven. Hij schreef het boek 'Darwin in de stad', waarin hij beschrijft wat de invloed van verstedelijking is op planten en dieren. Ze blijken zich aan te kunnen passen zoals de stadskuif die meer donkergrijze veren heeft naarmate er meer giftige stoffen aanwezig zijn zoals zink. Is dit een tijdelijke aanpassing van de kuif of is er sprake van een evolutie die, anders dan Darwin dacht, zich in korte tijd (sinds de industriële revolutie) kan voltrekken? Bepaalde dieren- en plantensoorten lijken gelijke tred te houden met de chemische vervuiling waarmee ze te maken hebben. De gele maskerbloem kan goed tegen grote hoeveelheden koper. Grassen onder verzinkte hoogspanningskabels reageren door 5 x langere wortels te maken.

Het lijkt er op dat zelfs bij bepaalde jonge dieren sprake is van een aanpassing en betere weerbaarheid tegen vervuulende stoffen. Op het gebied van biodiversiteit heeft de stad beperkingen. De stad is te vergelijken met een zee met eilanden. Hoe kan een vlinder overleven op een eiland? Eerst moet hij er nog maar eens zien te komen. Hoeveel verschillende soorten lukt dat? En hoe lang houden die soorten het daar vol? Is er voldoende nectar en zijn er voldoende waardplanten? Hoe is de concurrentie? Hoe groter het eiland, des te meer kans dat verschillende vlindersoorten het hier langere tijd kunnen volhouden. Met iedere vertienvoudiging van het formaat verdubbelt de hoeveelheid soorten. Hoe kleiner hoe bevattelijker voor ziektes en bijvoorbeeld weersinvloeden.

Menno Schilthuizen

Menno Schilthuizen (1965) werkt als evolutiebioloog en -onderzoeker aan Naturalis Biodiversity Center in Leiden en als hoogleraar aan de Universiteit Leiden. Hij schrijft geregeld over evolutie en biodiversiteit voor NRC Handelsblad, de Volkskrant, New Scientist, Natural History en Science. Via zijn bedrijf Taxon Expeditions organiseert hij echte wetenschappelijke expedities voor het algemene publiek in binnen- en buitenland. Meer informatie en aanmelden kan via <https://eindhoven.op-shop.nl/8355/groen-caf-darwin-in-de-stad/03-11-2022>

Gele maskerbloem Foto: Harrie Kessler

Brede wespenorchis

JOHAN VAN ZIJLL LANGHOUT

Ga je, net als ik, graag op zoek naar orchideeën?

En wat blijkt dan: in de tuin van mijn buurman staan ze gewoon in de voortuin te bloeien: de brede wespenorchissen.

Als je ze dan herkent blijken ze op veel plaatsen te staan. In Veldhoven zie je ze in plantsoenen, meestal op een beschaduwde plekje. Vaak in de buurt van klimop, want daar komen de wespen, die de plant bestuiven, op af.

De plant is niet meer wettelijk beschermd en komt in onze regio vrij algemeen voor in juli en augustus.

Hij kan wel 80 cm. hoog worden.

Op de meeldraad zitten 2 helmknoppen met kleverige bolletjes, die op de kop van de wesp terecht komen. Na de bevruchting ontstaat een doosvrucht met daarin stofzaad, dat door de wind verspreid wordt.

Zou de wespenorchis echt samenleven met een schimmel verwant aan de truffelzwam?

Brede wespenorchis, foto: Johan van Zijll Langhout

Close up van de brede wespenorchis foto: Johan van Zijll Langhout

Praatkruid winter 2022

In december verschijnt het volgende Praatkruid. Graag de kopij insturen voor 25 november. Iedereen kan wat insturen!!!!

Tekst in een Word-document. Andere documenten kunnen niet verwerkt worden en die zullen dus teruggestuurd worden. Foto's apart aanleveren als Jpeg-bestand met de naam van de fotograaf erbij.

Hartelijk dank alvast voor de moeite

Etje Hendriks

Nieuwe secretaris gezocht

In het bestuur zijn we op zoek naar een nieuwe secretaris. Gerard heeft al vele jaren deze taak op zich genomen en gaat stoppen in 2023. De taak is vooral gericht op het notuleren van bestuurs- en stuurgroepvergaderingen en het lezen, doorsturen en beantwoorden van de mail. Naar schatting 4 uur per week aan werkzaamheden. Meer informatie kun je krijgen bij Gerard zelf: 0620771867.

Interesse: meld je dan bij Jos de Bruijn (jad.debruijn@kpnmail.nl)

25 Jaar Jo van Dun Vlindertuin

JOSÉ VAN LIESHOUT EN GERARD LIJTEN
FOTO'S: JOSÉ VAN LIESHOUT

Een impressie

Met 150 bezoekers was de opkomst op 26 juni boven verwachting. Natuurlijk speelde het perfecte weer daar een rol in, maar ook de aandacht in de lokale media heeft daar zeker bij geholpen.

De vlindertuin is vernoemd naar haar, inmiddels overleden, stichter en voormalig coördinator van de plantenwerkgroep, Jo van Dun. Met een enorme variatie aan bloeiende kruiden en struiken is de tuin een paradijs voor vlinders en andere insecten die afkomen op nectar en stuifmeel. Daarnaast vind je er planten waarvan de bladeren als voedsel dienen voor insectenlarven zoals rupsen. Ter gelegenheid van het jubileum is er een volledig vernieuwd informatiebord opgehangen, dat onthuld werd door de "kersverse" Veldhovense wethouder voor o.a. duurzaamheid en milieu, Mariëlle Giesbertz.

De "kersverse" Veldhovense wethouder voor o.a. duurzaamheid en milieu, Mariëlle Giesbertz, was bij de activiteiten aanwezig.

Een volledig vernieuwd informatiebord opgehangen, werd onthuld door de "kersverse" Veldhovense wethouder voor o.a. duurzaamheid en milieu, Mariëlle Giesbertz.

Ook hielp ze mee bij het planten van een nieuwe "bijenboom". De vorige was omgewaaid. De open dag werd "afgetrapt" door IVN VEV voorzitter Jos de Bruijn met een korte geschiedenis van de tuin en een dankwoord aan de werkgroep die er elke maandagochtend bezig is met het onderhoud. Aansluitend memoreerde de wethouder nog eens het belang van groene tuinen voor de biodiversiteit en organisaties die zich daarvoor inzetten. Dat geldt ook voor de andere groene organisaties die met een standje aanwezig waren: KNNV Eindhoven en de Veldhovense bijenhoudersvereniging. Het leek wel een reünie met verschillende oud medewerkers van de tuin en IVN leden. Zeker na twee jaar bijna geen activiteiten was dit de gelegenheid om elkaar weer eens te ontmoeten. We kijken terug op een zeer geslaagde middag.

Voor kinderen is er veel te doen: knutselen en speuren door de hele tuin

Samen met Lucy werden er oorwormenhotels gemaakt. Zij slapen overdag in de met hooi gevulde bloempotten. In de nacht eten ze bladluizen.

Aanschotse beemden

MARIAN KESSELER

Op een zeer warme 13e juli jl. wandelden we met vier leden van de plantenwerkgroep door de Aanschotse Beemden.

We liepen volgens de IVN route app. De wandeling is 3,6 km lang, heel gevarieerd en op 16 punten kun je bijzonderheden lezen over deze punten.

In de deels gemaaide weilanden viel meteen de prachtige combinatie grote kattenstaart- moerasspirea op. Door zijn gevarieerdheid blijft het een aantrekkelijk gebiedje om doorheen te wandelen.

Een collage met foto's van Veronique Mogendorff en Harrie Kessler.

Icarusblauwtje foto: Harrie Kessler

Scheppen in de Dommel

ETJE HENDRIKX

Ook dit jaar heeft de waterwerkgroep mee gedaan met de landelijke Slootjesdagen en op 4 september een activiteit georganiseerd. De leiding van het Jeugd IVN had deze activiteit gepromoot bij de kinderen die zich via Sjors Creatief (Veldhoven) en Kies-je-kunst (Eindhoven) hadden aangemeld om een kijkje te komen nemen bij het IVN.

Omdat de activiteit ook in de kranten heeft gestaan, was dat ook een bron van aanmeldingen. Verschillende kinderen hadden in het voorjaar meegedaan aan een andere slootjesdag en waren aangenaam verrast dat er in het najaar ook nog een aangeboden werd.

De activiteit was bij de Dommel nabij de Genneper Watermolen. Het was er druk: de heemtuin was open, er was een sup-activiteit op de Dommel, er stond een ijsco-wagen en de watermolen draaide.

De negen enthousiaste kinderen met hun ouders kregen allemaal een schepnet, een zoekkaart en een scoreformulier, om in te vullen wat er zoal gevangen werd. Wat werd er gevangen:

Van klein naar groot: heeeeeeel veel watervlooien, enkele eenoogkreeftjes, een tubifex, een muggenlarve, enkele haftelarven, zoetwaterpissebed, een vlokreeftje, een kokerjuffer zonder koker, een bloedzuiger, enkele kleine jufferlarven, enkele grote larven van de weidebeekjuffer, twee libellenlarven, kevertjes, bootsmannetjes, schaatssenrijders, twee staafwantsen, een volwassen en een nimf van de waterschorpioen, een padje en een marmmergronddel. Alle kinderen kregen aan het einde een Slootjesdag-button!

Foto: Etje Hendrikkx

Impressie van de slootjesdag Foto: Gerry Dorrestein

We kijken terug op een leuke middag aan het water. Wie weet levert het nog wat leden op!!!

Marmmergronddel Foto: Gerry Dorrestein

Activiteiten

Donderdag 8 september, 20:00 - 22:00 uur

Lezing: Biodiversiteit bedreigd, wat doe jij eraan?

Locatie: Bibliotheek Veldhoven, Meiveld 2 (entree € 2,50)

Zondag 16 oktober, 10:00 - 12:00 uur

Wandeling in de Aanschotse Beemden

Start: Mytyschool, einde Toledolaan Eindhoven u

Zaterdag 22 oktober, 14:00 - 16:00 uur

Wandeling op landgoed De Grote Beek met thema "najaar"

Start: GGzE - De Tuin, Dr. Poetlaan 69 Eindhoven

Zondag 23 oktober, 10:00 - 12:00 uur

Wandeling in Park Meerland met thema "herfst"

Start: De Hangaar, Meerbos 4 Eindhoven

Zondag 30 oktober, 14:00 - 16:00 uur

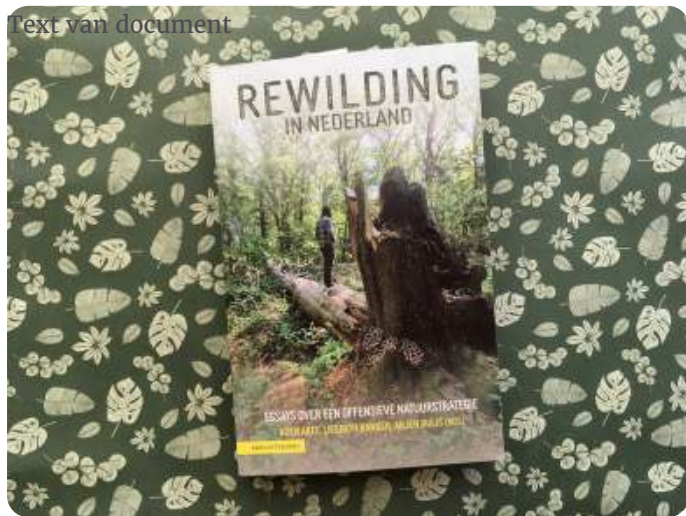
Paddenstoelenwandeling op Toterfout/Halfmijl

Start: schuilhut kruising Vessemsedijk-Klein Half Mijl in Veldhoven

Kijk voor meer activiteiten en wijzigingen op onze website

Verwildereren in Nederland

JANNIE LANDA

Een tip voor een boek

Reizen zonder je te verplaatsen naar verre landen. Belangrijke natuurvragen in je hoofd laten rondzingen en je verbeelden hoe de plekken er uit zien. Dat avontuur kun ook je bereiken met lezen.

Een boek over verwildereren nam ik mee om naast mijn kussen te leggen. Het heet "Rewilding in Nederland" met als ondertiteling "Essays over een offensieve natuurstrategie". Het is uitgegeven door KNNV onder redactie van Koen Arts, Liesbeth Bakker en Arjen Buys.

Ik vind het fijn om nog wat te lezen voor ik ga slapen, als ik 's nachts wakker word en even niet ga slapen of 's morgens voor het opstaan. Het is dan handig om een boek te hebben dat je - als je wakker wordt - zonder probleem weer kan oppakken. Het boek gaat over meer ruimte geven aan natuurlijke processen, waarbij het landschap wordt verwilderd. Grote grazers, waaronder oerrunderen of roofdieren, vervullen hierin een cruciale rol in natuurlijk beheer. Terwijl het huidige natuurbeleid met de doelen van Natura 2000 vooral gericht is op het beschermen van soorten, is bij verwildering vooraf niet zo duidelijk wat de uitkomst is. Het kan zijn dat soorten gaan domineren of verdwijnen. De essentie is dat we ons als mensen wat meer terugtrekken en de natuur haar gang gaat. In plaats van maaien, snoeien en kappen spelen grote grazers waaronder oerrunderen en roofdieren de rol van beheerder. Opruimende vliegen en kevers, ze spelen allemaal hun rol in het beheer.

In landen als Portugal, Bulgarije, Roemenië, Italië, Lapland in Zweden, Polen en Schotland zijn flinke gebieden onderdeel van natuur die mag verwildereren. Maar kan het ook in ons kleine Nederland?

Er komen voorbeelden voorbij van natuur in Nederland waar de natuur steeds meer haar gang mag gaan zoals de Marker Wadden waar nieuw land is gemaakt, het gebied van de Grensmaas, het Zeeuwse natuurgebied De Slikken van de Heen, de Biesbosch, de Gelderse Poort, Holwerd aan zee. Het kan dus en is deels gerealiseerd.

Van dromen naar daden

Waar ligt dan nog meer uitdaging voor ons kleine land dat zo verstedelijkt is? We zien dat er in verschillende natuurgebieden een ander beheer wordt toegepast waarbij dode bomen mogen blijven liggen. Nieuwe bossen kunnen worden aangeplant waarin de recreatie van de mens niet voorop staat. Vervening kan terugkomen, rivieren en beken nog meer ruimte geven. In verstedelijkte gebieden nemen kruidenrijke bermten het over en komt er bij herinrichting minder asfalt en meer planten. Bij nieuwbouw moet regenwater in de bodem terechtkomen en er komen wadi's om het regenwater vast te houden. Er is dus al wat gaande, maar verwildering organiseren gaat een stap verder. Ontwerpers van de ruimte en gebouwen nemen ecologische processen daarbij als uitgangspunt. De natuur is op het dak, langs de gevels, water komt ten goede aan veel planten. Er komen veel bomen en er is veel plaats voor dieren. Landbouwgrond kan, als die van functie verandert, natuurlijk worden ingericht. Voorbeelden hiervan in onze omgeving zijn de Klotputten en Achtereinds laag bij Waalre (wandeling vanuit de hut van Mie Pils).

Verwilderung heeft ook gevolgen voor de mensen. De moderne verwilderde mens bestaat uit een mens die samenleeft met de natuur, niet beschouwt, maar handelt en dit samen met anderen realiseert. Kinderen die ontdekken, klimmen, zorgen, begrijpen, voelen en dus vies mogen worden.

Verschillende invalshoeken pik je op uit het boek.

Het gaat niet alleen om potentie, zou kunnen of mogelijkheden, het gaat om handelen, dus echt een offensieve natuurstrategie.

De wandelroute start bij de hut van Mie Pils

Akkerhommel Foto: Riekie van de Ven

Blinde bij Foto: Riekie van de Ven

Wat vliegt er in onze bermen?

ETJE HENDRIKX

De insectenwerkgroep doet ook dit jaar een inventarisatie van de bermen langs de Heerbaan en de Oersebaan voor de gemeente Veldhoven. Vorig jaar kregen we nog geen compleet beeld, omdat we pas halverwege het seizoen aan de slag gingen. Dit jaar zijn we heel regelmatig geweest vanaf maart tot nu toe.

Hierbij de top 10 van meest geziene insecten:

Blinde bij, snorzweefvlieg, bandzweefvlieg, kleine roetbij, akkerhommel, hooibeestje, ringpootroofvlieg, penseelkever, kruiskruidzandbij en zwartsprietdikkop.

Niet al deze insecten dragen bij aan de bestuiving van planten. Enkelen eten juist andere insecten. Natuurlijk hebben we de honingbij ook af en toe gezien, maar toen het warmer werd, zagen we die duidelijk minder.

Hooibeestje Foto: Riekie van de Ven

Zwartsprietdikkopje Foto: Ludy Aarts